

UKRAYNA'DA YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Anastasii KHOMENIUK*

Öz. Düşüncelerimizi, inançlarımızı, geleneklerimizi, duygularımızı, kültürümüzü dil ile anlatırız. Dil, toplumun gelişmesi ve insan iletişimi için en önemli araçtır. Günümüzde uluslararası ilişkileri geliştirmek ve derinleştirmek amacıyla kullanılan yabancı dillere güçlü bir talep vardır. Son yıllarda, Türkiye-Ukrayna siyasal, ekonomik, kültürel ve eğitim ilişkileri hızla artmaktadır. Böylece Ukrayna'da yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi daha fazla önem kazanmıştır. Çünkü çeşitli alanlarda Türkçeyi iletişim dili olarak bilen uzmanlara fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Yabancı dil öğretiminde birçok farklı yöntem olmasına rağmen, Türkçe öğretim sürecinde hala birtakım zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türk ve Ukrayna dillerinin özellikleri başta olmak üzere, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi tarihçesi, Ukraynalı öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken karşılaştıkları zorluklar, anketlere katılan öğrencilerin Türkçeye yönelik görüşleri hakkında bilgi sunmaktır. Bu çalışmada, teorik bilgileri verildikten sonra anketlerden elde edilen verileri incelenmiş, Ukraynalı öğrencilerin cinsiyete, yaşa, öğrenim sürecine göre karşılaştıkları çeşitli sorunlar hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca Ukraynalı öğrencilerin Türkçe öğrenme nedenleri, Türkçe öğrenme sürecinde karşılaşılan en zor konular, Türkçe ders saatleri, Türkçe iletişim kurabilme becerisi ve Türkçe dersinde yapılması beklenen etkinlikler ile ilgili görüşleri incelendiğinde Türkiye'ye ve Türkçeye karşı tutumları öğrenmek, aynı zamanda karşılaşılan sorunları daha derin bir şekilde analiz etmek mümkündür. Bu çalışmanın hedef kitesini, Ukraynalı öğrencilere Türkçe eğitimi vermek isteyen öğretmenler oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil olarak Türkçe, Ukrayna'da Türkoloji, Türkçe öğretiminde sorunlar.

---

* Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yabancılar İçin Türkçe Eğitimi, anasta10@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8087-2412>

THE TEACHING OF TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN UKRAINE AND AN ORIGINAL RESEARCH ON THE LEARNING PROBLEMS

Abstract. We express our thoughts, beliefs, traditions, emotions and cultural traits with the help of language. Language is the most important tool for the development of any society and human communication as well. Nowadays there is a strong demand for foreign languages used to develop and deepen international relations. In recent years, Turkey-Ukraine political, economic, cultural and educational relationships have been growing rapidly. Thus, the teaching of Turkish as a foreign language has become more important practice in Ukraine than ever. Because there is much need for the experts who know Turkish as a communication language in various fields. Although there are many different methods in foreign language teaching, there are still some difficulties in the Turkish language teaching process. The aim of this study is to provide information about the characteristics of Turkish and Ukrainian languages, the history of teaching Turkish as a foreign language, the difficulties faced by Ukrainian students while learning Turkish, and the opinions of the students participating in the surveys towards the Turkish language. In this study, after giving the theoretical information, the data obtained from the questionnaires are examined and information is given about the various problems faced by the Ukrainian students according to gender, age and learning process. Also Ukrainian students' causes of learning Turkish, the most difficult topics encountered in the Turkish learning process, the opinions about set lesson time for Turkish, the opinions about activities expected to be made at the Turkish language lesson and their attitudes towards Turkish and Turkey are examined and found out by analyzing the surveys. The target audience of this study is the teachers who want to give Turkish education to Ukrainian students.

Keywords: Turkish as a foreign language, Turkology in Ukraine, problems in Turkish teaching process.

1. GİRİŞ

Gerasimova'ya göre (Gerasimova, Faleev, Filatova, İudina, & Smirmova, 2017, s. 5-7) 21. yüzyıl UNESCO tarafından "eğitim yüzyılı" olarak ilan edildi. Bilgi, zeka, ilgi, çok yönlü eğitim, yüksek kültür düzeyi insan yaşamında öncelik haline gelmektedir. Bu durum, eğitim sistemi temsilcilerinin irtibatlarını genişletmesini sağlar. Çünkü eğitimin kalitesi toplumun gelişmesinde en önemli faktörlerden biri olduğu şüphesizdir. Böylece farklı ülkelerin eğitim sistemleri etkileşim sürecinde sosyal yaşamın hızlı ve üretken gelişimini garantiler. Eğitimin asıl görevi; bir kişiye düşünmeyi öğretmesi gereğidir. Yabancı bir dil öğrenmesi sadece bilgilenme faaliyetini değil aynı zamanda farklı

bakış açılarını analiz etme, yorumlama, değerlendirme, karşılaştırma, savunma, kendi düşüncesini kanıtlama, sonuç çıkartma ve sorunlara olası çözümler önerme becerilerini içerir.

Köklü tarihe, zengin kültürel ve dilsel mirasa sahip olan Türkçe, son yıllarda farklı uluslar tarafından öğrenilmeye başlamıştır. Türkçenin yurtdışında bilinirliğe, yaygınlaşıp gelişmesine Türkiye'nin dünyanın çoğu ülkesi ile siyasi, ekonomik, kültürel ilişkiler kurmaya yönelik politikasına yardımcı olmuştur. Bugün Türkçe, yabancı dil öğrenme talebi sıralamasında önemli bir yere sahiptir (Arslan & Akbarov, 2010). Bugün hem Türkiye'de hem de sınırların ötesinde, Türk dilinin öğretiminin önemi günden güne artmaktadır. Bu yüzden Türk ve yabancı diller tarafından çeşitli bilimsel materyaller geliştirilmiştir. Üstelik Türkçe dilinin gelişimine katkıda bulunan kuruluşlara ayrı dikkat gösterilmektedir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), YEE, TİKA, Türkçe Öğretim Merkezileri (TÖMER) gibi kurumlar konser, film festivali, fuar, sempozyum, kongre, sergi gibi ilginç kültürel etkinliklerin düzenlemesinin yanı sıra yabancı uyruklu öğrencilere Türkiye üniversitelerinin çeşitli fakültelerinde eğitim görmek için burs programları sağlamaktadır.

Ukrayna'da Türkolojinin önemi söz konusu olduktan sonra iki ülke arasındaki ekonomi, eğitim ve turizm ilişkileri gelişmeye başlayıp Türk dilini öğrenen Ukraynalı öğrenciler için dil pratiğinde ve eğitimleri tamamladıktan sonra iş bulmalarında birçok fırsat sunulur. Ayrıca Türk diline karşı olan merak, son zamanlarda Ukrayna'da iş kuran, okuyan, oturan Türklerin sayısının artış nedeni olmaktadır. Yani bu anlayışla Türkçe, iletişim ve etkileşim için bir araç olarak görülmektedir.

1.1 Amaç

Bu çalışmanın asıl amacı; Ukraynalı öğrencilere Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar, öğrenci görüşleri doğrultusunda ele alınmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ukrayna'da Türkoloji faaliyetleri ve Türkçe öğretimi ne durumdadır?
2. Ukraynalı öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenirken, karşılaştıkları zorluklarla ilgili genel görüşleri nelerdir?
3. Ukraynalı öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken karşılaştıkları zorluklar cinsiyete, yaşa, ne kadar zamandan beri Türkçe öğrendiğine göre farklılaşmakta mıdır?

Bu sorular doğrultusunda, Ukrayna'daki üniversitelerin bünyesinde Türkçenin öğretiminde dilden, çevreden, kültür farklılıklardan kaynaklanan problemler tespit edilecek ve öğretmenler elde edilen verilerden faydalanıp Türkçe eğitim-öğretim sürecini geliştirebileceklerdir. Türkçeyi öğrenirken çeşitli problemleri olan üniversite öğrencilerinin sorunlarının giderilmesi, Türkçeyi daha hızlı ve kolay öğrenmeleri için bu çalışmada genel bir bakış açısıyla anketlerden elde edilen sonuçlar ile bilgi edinebilir ve ileri eğitim süreçlerinde dikkatli olabilirler.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgiler sunulmuştur.

2.1 Araştırma Modeli

Bilimsel araştırma yapılırken, veri elde etme, bulguları oluşturma, sonuçları bilimsel temele dayandırma için araştırma yöntemleri kullanılır (MEB, 2006). Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar araştırma doğrultusunda değerlendirilmek amacıyla nitel ve nicel yöntemlerin bir arada ele alındığı karma yöntemle göre desenlenmiştir. Karma yöntem, günümüz araştırma dünyasındaki çalışmalar içerisinde hem nitel hem de nicel verileri analiz etmeyi, farklı açılardan cevaplar bulmayı ve yorumlamayı hedefleyen bir paradigmadır (Tunalı, Gözü, & Özen, 2016, s. 2). Belirtilen konunun karma yöntemi yoluyla daha derin, ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde analiz edilebileceği inanılmaktadır.

2.2 Evren-Örnekleme

Bu araştırmanın çalışma evreni, Ukrayna'daki Kyiv Dragomanov Pedagojik Üniversitesi, Kyiv Milli Dil Bilim Üniversitesi, Kyiv Milli Taras Şevçenko Üniversitesi bünyelerinde Türkoloji bölümlerinde öğrenim görmekte olan tüm sınıflar ve Türkoloji bölümlerinden eğitimini tamamlamış olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya yabancı dil olarak Türkçe öğrenen 144 kız ve 36 erkek, cinsiyeti belirtmeyen 3 kişi dahil edilerek toplam 183 öğrenci katılmıştır. Çalışmada öğrenciler için K1, K2, K3, K4, K5 kısaltmaları kullanılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmanın çerçevesinde elde edilen veriler nitel ve nicel değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Verilen anket ve formları, 183 katılımcıdan 176'sı çözümlenecek şekilde tamamını doldurduğu için bu kişilerin verileri işleme alınmıştır. Yapılan bu çalışmalarda nicel veriler öncelikle Excel 2017 programına girilmiş daha sonra da tanımlayıcı istatistik teknikler ve SPSS 20.0 paket programına aktararak çözümlenmiştir.

Ayrıca nitel araştırmada yer alan öğrencilerin görüşlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. "İçerik analizinde asıl amaç, elde edilen verileri açıklanabilecek sonuçlara ulaştırmaktır. Temelde, birbirine benzeyen verileri belirli konular çerçevesinde bir araya getirerek bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyip yorumlama işlemi yapılır." (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 227). Tespit edilen bulgular tablolar şeklinde sunulmuş bulguların betimlenmesi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Ukrayna'daki Türkoloji öğretim yöntemlerinin geliştirilmesinde önemli katkılar bulunulmasına rağmen maalesef öğrenciler Türkçeyi öğrenirken pek çok sorunla hala karşılaşmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde tespit edilmiş birtakım sorunlar mevcuttur. Bunlar; öğretim araç gereçleri bakımından yaşanan yetersizlikler, lisans ve lisansüstü düzeyde görevli öğretim elemanlarıyla ilgili sorunlar, Türkçenin dil özelliklerinden kaynaklanan sorunlar, Türkçe öğretimi alanının farklı ana bilim dallarına ayrılmamış olması, öğretim programı yetersizliği, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yararlanılabilecek kaynakların yetersizliği, Türkçe öğretimi ile ilgilenen kurumlarla ilgili sorunlar, eğitim öğretim ortamı bağlamındaki yetersizlikler, kullanılan yöntem ve teknikler bakımından yaşanan sıkıntılar, alfabeden kaynaklanan sorunlar, yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili devlet politikasının olmaması gibi sorunlardan oluşur (Biçer, Çoban, & Bakır, 2012).

Ukraynaca ve Türkçe farklı dil ailesi grupları içerisinde yer aldığından dolayı bu iki dil gramer, morphem, fonem, sentaks düzeyinde önemli farklılıklara sahiptir. Bu farklılıklar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve öğrenimi konusunda birçok soru ve sorunu beraberinde getirmektedir.

Türkiye Türkçesi son zamanlarda küresel ölçekte en popüler ve talep edilen dillerden biri haline geldiğinden, Ukrayna’da da yoğun bir şekilde öğretilmekte ve ilgi görmektedir. Ukrayna’da modern anlamda yabancı dil olarak Türkçe nispeten yenidir. Türkolojinin uzmanlık dalı olarak çok genç olduğu kabul edilir. Öyleyse tüm geliştirilmiş öğretim yöntemleri, programları, konseptleri, ders materyalleri, çalışma metotları, daha önce az denenmiştir. Kuşkusuz Ukrayna’daki Türkoloji çalışmaları her geçen yıl bir ilki gerçekleştirilmektedir. Fakat elde edilen bulgular göz önüne alındığında, öğrenciler yine de eğitim alanında birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle, Ukraynalı öğrencilerin Türkçe öğrenmede karşılaştıkları zorluklara yönelik soruları hayır veya evet şeklinde cevaplayabildiği bir anket uygulanmıştır. Aynı zamanda, öğrenciler yaşadıkları her sorun hakkında görüşlerini sunmuşlardır.

Tablo 1

Faktör	0	1	Ortalama Puan	Standart Sapma
	Hayır	Evet		
1. Türkçe dinleme yaparken algılamada ve cevap vermede (konuşma) sorun yaşadım/yaşıyorum.	100 %56,8	76 %43,2	,432	,4967
2. Türkçe okuma çalışması yaparken anlamakta zorlandım/zorlanıyorum.	125 %71	51 %29	,290	,4550
3. Türkçe yazma çalışması yaparken cümle kurmada zorlanıyorum.	135 %76,7	41 %23,3	,233	,4239
4. Türkçe kelime öğrenmede ve kelime ezberlemede	150	26	,148	,3558

zorlandım/zorlanıyorum.	%85,2	%14,8		
5. Türkçe konuşma yaparken psikolojik durumlardan dolayı zorlandım/zorlanıyorum.	109	67	,381	,4869
	%61,9	%38,1		
6. Türkçe öğrenirken kültür uyumu açısından zorlandım/zorlanıyorum.	156	20	,114	,3183
	%88,6	%11,4		
7. Türkçedeki sözcük türlerini (isim, fiil, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem) öğrenmekte ve ayırt etmekte zorlandım/zorlanıyorum.	142	34	,193	,3959
	%80,7	%19,3		
8. Türkçe kelimelerde var olan çekim eklerinin (hal ekleri, ilgi eki gibi) tanımlanmasında zorlandım/zorlanıyorum.	126	50	,284	,4523
	%71,6	%28,4		
9. Türkçe fiillerde çatı (etken, edilgen, işteş, dönüşlü) konusunda zorlandım/zorlanıyorum.	133	43	,244	,4309
	%75,6	%24,4		
10. Türkçe fiillerdeki dilek kiplerini (dilek-şart, istek, emir, gereklilik) ayırt etmekte ve anlamlandırmada zorlandım/zorlanıyorum.	143	33	,188	,3914
	%81,3	%18,8		
11. Türkçe fiillerdeki basit ve bileşik zaman konusunu anlamakta zorlandım/zorlanıyorum.	159	17	,097	,2962
	%90,3	%9,7		
12. Türkçe yazım ve noktalama kurallarını anlamakta/öğrenmekte zorlandım/zorlanıyorum.	151	25	,142	,3501
	%85,8	%14,2		
13. Türkçe cümle kurmada doğrudan ve dolaylı anlatım	137	39	,222	,4165

konusunda zorlandım/zorlanıyorum.	%77,8	%22,2		
14. Türkçe öğrenirken alfabe farklılığından dolayı zorlandım/zorlanıyorum.	167	9	,051	,2209
	%94,9	%5,1		
15. Ukrayna dilinde soru eki olmadığından Türkçe soru ekini anlamakta/öğrenmekte zorlandım/zorlanıyorum.	170	6	,034	,1820
	%96,6	%3,4		
16. Türkçedeki atasözü, deyim gibi kalıplaşmış ve mecaz anlamlı sözleri anlamakta zorlandım/zorlanıyorum.	84	92	,523	,5009
	%47,7	%52,3		
17. Eş anlamlı ve eşsesli kelimeleri öğrenmede/ayırt etmede zorlandım/zorlanıyorum.	162	14	,080	,2714
	%92	%8		
18. Türkçedeki bağlaçları anlamada ve görevlerini bilmekte zorlandım/zorlanıyorum.	149	27	,153	,3614
	%84,7	%15,3		
19. Türkçenin fonetik özelliklerine hakim olma konusunda sorun yaşadım/yaşıyorum.	130	46	,261	,4406
	%73,9	%26,1		
20. Türkçede sıfat fiil eklerini (-An, -AsI, -mAz, -Ar, -Dİk, -AcAk, -mİş) öğrenmede ve anlamlandırmada zorlandım/zorlanıyorum.	152	24	,136	,3442
	%86,4	%13,6		
21. Türkçedeki yardımcı fiilleri (et-, ol-, bul-, kıl-, yap-) öğrenmede ve anlamlandırmada zorlandım/zorlanıyorum.	136	40	,227	,4203
	%77,3	%22,7		

3.1 Nitel Verilere Göre Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

3.1.1 Kültürel Uyum Sorunları

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerden 92 (%52,3) kişinin Türkçedeki atasözü, deyim gibi kalıplaşmış ve mecaz anlamlı kelime gruplarını anlamakta ve kullanmakta zorluk çektiği gözlemlenmiştir.

Madde 16 için birkaç öğrenci "*Türkçede atasözü ve deyimlerin sayısı çok fazla olduğundan hepsini bilmek ve öğrenmek bence imkansızdır.*" (59), "*Bazıları sadece birisi bana anlatınca anlıyorum. Ve çok eski ve az kullanılan kelemeleri var.*" (K76), "*Atasözlerin anlamlarının Ukraynacada tam karşılığı yok. Bu yüzden bazen anlamak için bayağa araştırmak gerekiyor.*" (K147) gibi görüşler bildirmiştir. Ek olarak farklı öğrenci yüzdesinin çeşitli konularda problem yaşadıkları görülmüştür.

Kültürel zorluklar söz konusu olunca Türkçe öğrenirken kültür uyumu açısından yaşadıkları problemler hakkında 20 (%11,4) kişi görüş belirtmiştir. Örneğin, "*Derste birkaç yıl içerisinde öğrendiğimiz kültür farklılıkların yetersiz olduğundan bazen zorlanırım.*" (K8), "*Bazı şeyler normal algılanıyor, ama bazıları kültür kültüre göre değişir ve anlamakta zorlanırım.*" (K47), "*Ben bambaşka bir kültürün üyesi olduğum için Türk kültüründe normal sayılan bazı şeyler bizim kültürümüze aykırı geliyor.*" (K50), "*Din farkı.*" (K62), "*Mizah ve spesifik kültürel (filmlerden cümleleri) uygun yerlerde veya durumlarda kullanmakta zorlanıyorum.*" (K81), "*Hepsi bunlar kolay gelsin, geçmiş olsun, maşallah gibi kelimeler ilk başta çok ilginçti ve bazen karıştırıyordum onları.*" (K128).

3.1.2 Temel Dil Becerilerinin Gelişiminde Karşılaşılan Sorunlar

Temel dil becerilerine ilişkin sorunlar kategorisinde okumada 51 (%29), yazmada 41 (%23,3), dinlemede 76 (%43,2), konuşmada 69 (%38,1) kişinin zorluklar yaşadığı görülmektedir. Dinleme becerisinde sorun yaşayan kişilerin diğerlerinden daha fazla olması bu konudaki eksikliklerin de fazla olduğunu gösterir. Temel dil becerilerinde çekilen zorluklar için sunulan görüşler şu şekildedir: "*Dinleme metninin algılanma derecesi konuşmacının konuşma süresine/temposuna bağlı kalıyordum.*" (K2), "*Eğer dinleme metni bir Türk okuyorsa (şiveli veya belli olmayan bir şekilde) zorlanırım.*" (K22), "*Okuma metinde yabancı ya da bilmediğim kelime varsa sorun yaşayabilirim.*" (K), "*İlk başta okuma yaparken yavaş okurdum ve bazı kelemeleri hiç okuyamazdım.*" (K132), "*Akademik yazmakta zorluk çekiyorum.*" (K34), "*Yazma bence en zor. Bir sürü hata yapıyorum.*" (K167), "*Konuşma veya sözel iletişimde yaşadığım problemleri aşmak zordu.*" (K2), "*Konuşmak gerektiğinde heyecandan dolayı bildiğim bütün sözler ve gramer kuralları unutuyorum. Sürekli konuşma pratiğim olmadığı için bu engeli bir türlü aşamıyorum.*" (K72).

3.1.3 Leksikoloji ve Etimoloji Sorunları

Leksikoloji sorunları altında toplanan bir diğer zorluk olan sözcük yetersizliğine ilişkin öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, Türkçe kelime öğrenmede ve kelime ezberlemede zorlandıkları tespit edilmiştir. Madde 4 için öğrencilerin ifade ettiği görüşlerin birkaçı aşağıda verilmiştir:

"Ders çalışırken "işitme" gibi kelimelerde zorlanıyordum." (K33), "Arapçadan gelen kelimeleri ezberlemek zor." (K38), "Kelimeler birbirine çok benziyor, ama anlamları farklı çıkıyor." (K50), "Bazen kelemeleri hatırlamak mümkün değil, ezberliyorsan bile." (K113).

Eş anlamlı ve eşsesli kelimeleri öğrenmede/ayırt etmede zorlandıkları belirten 14 (%8) öğrenciden bazılarının ifadesi şu şekildedir: "Ayırmak, ayrılmak, ayırtmak ve bunun gibi sözcükler. Bazı durumlarda doğru kelimeyi seçmek zor oluyor." (K45), "Bazen çok benzer kelimeler oluyor, mesela inci- ince veya hala- hâlâ gibi." (K129), "Bazen zorlanırım. Mesela iç kelimesi ya da kar – kâr." (K138).

3.1.4 Türkçe dil bilgisinden kaynaklı sorunlar

Tablo 1’de görüldüğü üzere Türkçenin farklı dil bilim dallarının dil özelliklerinden kaynaklanan sorunları da ortaya koyulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin %19,3’ü sözcük türleri konusunda (isim, fiil, sıfat, zarf, edat, bağlaç, ünlem); %28,4’ü Türkçe kelimelerde var olan çekim eklerinin (hal ekleri, ilgi eki gibi) tanımlanmasında, %24,4’ü fiillerde çatı (etken, edilgen, işteş, dönüşlü) konusunda, %18,8’i fiillerdeki dilek kiplerini (dilek-şart, istek, emir, gereklilik) konusunda, %9,7’si fiillerdeki basit ve bileşik zaman konusunda, %3,4’ü Türkçe soru ekini anlamakta/öğrenmekte, %15,3’ü Türkçedeki bağlaçları anlamada ve görevlerini bilmekte, %13,6’sı Türkçede sıfat fiil eklerini (-An, -AsI, -mAz, -Ar, -DIk, -AcAk, -mIş) öğrenmede ve anlamlandırmada, %22,7’si Türkçedeki yardımcı fiilleri (et-, ol-, bul-, kıl-, yap-) öğrenmede ve anlamlandırmada zorluk çektiği tespit edilmiştir. Dil bilgisinden kaynaklanan sorunlar hakkında genel görüşler şu şekildedir: "Ettirgen ve dönüşlü fiilleri karıştırıyordum." (K2), "Öğrenmeye yeni başlarken -an, en ile -dik sıfat fiil eki arasındaki farkı anlayamıyordum." (K6), "Bazen hal ekleri getirmeyi unutuyorum." (K15), "Birleşik zamanları kullanmakta hala biraz zorlanıyorum." (K28), "Zincirleme tamlamalarında ve belirtili/belirtisiz tamlamalarda kafam karışıyor." (K49), "Edat ve bağlaçları ayırt edemiyordum ama şimdi daha iyi bir şekilde kullanıyorum." (K58), "Türkçe dilbilgisi Türkler için bile zor geliyor. Ben de zorlandım." (K69), "Zira/Nitekim bağlacı anlamakta hâlâ zorlanıyorum." (K84), "Fiilleri kullanmakta hala zorlanmaktayım. Kendi dilimden çevirdiğin zaman yanlış oluyor. Örneğin, 'sigara çekmek' olarak çeviriyorum fakat doğru olanı ise 'sigara içmek' (?)" (K85), "Ama, fakat, lâkin gibi eşanlamlı bağlaçlar çok zor." (K116), "Önce soru ekleri ya unutuyordum ya da şahıs ekleri koymuyordum." (K133), "Gereklilik kipi karıştırıyorum -malı; zorunda; gerek; lazım onların arasında ne fark var anlamadım." (K140), "-ası sıfat eki görmedim bile. Onu kullanmam." (K144), "Emir kipi sene ve sana (gelsene) ilk başta anlamadım." (K151), "Kılmak ve bulmak yardımcı fiiller kafamı karıştırıyor." (K175).

Ayrıca Türkçe cümle kurmada doğrudan ve dolaylı anlatım konusu için zorlandığını ifade eden 39 (%22,2) katılımcı görülmüştür. K6 "İlk başta "diye" kelimesinin görevini anlayamıyordum.", K17 "Bazen cümle parçaları kafamda karışıyor. Bu yüzden bir cümle nasıl başlayacağımı ve bitireceğimi

bilmiyorum.", K154 *"-dik ve -acak ekleri ile sorun yaşayabilirim."* diyerek bu konu ile ilgili çeşitli sorunların bulunduğu tespit edilmiştir.

3.1.5 Fonetik Seslerin Doğru Çıkarılmasıyla İlgili Sorunlar

Telaffuz konusunda 46 (%26,1) öğrenci *"Kalın ve ince {k}, nazal {n} gibi ünsüzleri ayırt edemiyordum."* (K2), *"Bazı kelimeleri doğru telaffuz edemiyorum. Uzun okunması gereken ünlüler konusunda zorlandım. Örneğin, sahip, tatil, tarih vs."* (43), *"K, t, r, ö harfleri doğru telaffuz edemiyorum. Saadet ya da saat gibi kelimelerde iki a olarak değil tek a varmış gibi söylüyorum."* (K53), *"Ben ğ harfi söylemekte zorlanıyorum."* (K171) gibi problem yaşarken telaffuz çalışmasıyla ilgili etkinliklere derslerde yeterince yer verilmediğini anlaşılmaktadır.

3.1.6 Alfabe Farklılıklardan Kaynaklı Sorunlar

Alfabe farklılığından kaynaklanan sorunlara yönelik madde 14 için 9 (%5,1) kişinin bildirdiği ortak görüş Ukraynaca alfabesinde karşılığı olmayan harfler (ö, ü, ğ, c) ile ilgilidir. K167 c harfi için *"Başta c harfi, s olarak okurdum."* ifadesinde bulunmuştur.

3.1.7 Sentaks Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar

Türkçe yazım ve noktalama kuralları konusunda 25 (%14,2) öğrenci sorun yaşadığını belirtmiştir. Madde 12 için görüş belirten öğrencilerin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir: *"Benim için en zor konu budur."* (K17), *"Noktalama kuralları ana dilimdeki kurallardan farklı olduğu için zorlanıyorum."* (K43), *"Çünkü Türkçe noktalamasının gayet iyi bir şekilde anlatılması hiç bir yerde bulunmaz. Bir tablo olarak bulmak çok zor mesele."* (K67), *"Çok farklı olduğu için zorlanıyorum. Mesela virgül ya da iki nokta ne zaman kullanmam gerektiğini bilmiyorum."* (K143).

Nicel sonuçlara göre Ukraynalı öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken karşılaştıkları bazı zorluklar cinsiyete, yaşa, ne kadar zamandan beri Türkçe öğrendiğine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

3.2 Nicel Verilere Göre Türkçe Öğretiminde Var Olan Farklılıklar

3.2.1 Türkçe Öğreniminde Yaş Faktörü

Öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde karşılaştıkları zorluklar yaşa göre madde 3 [$\chi^2(3) = 8.039, p < .05$], madde 8 [$\chi^2(3) = 13.947, p < .05$], madde 9 [$\chi^2(3) = 17.481, p < .05$], madde 10 [$\chi^2(3) = 14.380, p < .05$], madde 12 [$\chi^2(3) = 10.764, p < .05$], madde 14 [$\chi^2(3) = 19.307, p < .05$] ve madde 20 [$\chi^2(3) = 11.139, p < .05$] için anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Madde 3 için yaş ortalamaları sırası göz önüne alındığında en fazla 22-24 yaş öğrencilerin zorluk yaşadığı bunu sırasıyla 25 yaş ve üzeri, 16-18 yaş ve 19-21 yaş aralığındaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Madde 8 için yaş ortalamaları sırası göz önüne alındığında en fazla 16-18 yaş öğrencilerin zorluk yaşadığı bunu sırasıyla 22-24 yaş, 25 yaş ve üzeri ve 19-21 yaş aralığındaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Madde 9 için yaş ortalamaları sırası göz önüne alındığında en fazla 25 yaş ve üzeri öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 22-24 yaş, 19-21 yaş ve 16-18 yaş aralığındaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Madde 10 için yaş ortalamaları sırası göz önüne alındığında en fazla 16-18 yaş öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 22-24 yaş, 19-21 yaş ve 25 yaş ve üzeri öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Madde 12 için yaş ortalamaları sırası göz önüne alındığında en fazla 25 yaş ve üzeri öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 22-24 yaş, 19-21 yaş ve 16-18 yaş aralığındaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Madde 14 için yaş ortalamaları sırası göz önüne alındığında en fazla 25 yaş ve üzeri öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 16-18 yaş, 19-21 yaş ve 22-24 yaş aralığındaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

Madde 20 için yaş ortalamaları sırası göz önüne alındığında en fazla 16-18 yaş öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 25 yaş ve üzeri, 22-24 yaş ve 19-21 yaş aralığındaki öğrencilerin takip ettiği görülmektedir.

3.2.2 Türkçe Öğreniminde Cinsiyet Faktörü

Cinsiyet faktörünün analizlerine göre kadın ve erkek öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde karşılaşılan zorluklar arasında madde 2 ($U=1987,000, p>.05$), madde 9 ($U=1649,000, p>.05$) ve madde 12 ($U=2047,000, p>.05$) de anlamlı farklılık tespit edilmiştir. 2. madde için sıra ortalamaları dikkate alındığında kadınların Türkçe okuma çalışması yaparken anlamakta zorlanma düzeyi erkeklere göre yüksek olduğu bulunmuştur. 9. madde için sıra ortalamaları dikkate alındığında erkeklerin kadınlara göre Türkçe fiillerde çatı konusunda daha çok zorlandıkları tespit edilmiştir. 12. madde için sıra ortalamaları dikkate alındığında erkeklerin Türkçe yazım ve noktalama kurallarını anlamakta kadınlara göre daha çok zorlandıkları bulunmuştur.

3.2.3 Türkçe Öğreniminde Öğrenme Süresi Faktörü

Türkçe öğreniminde karşılaşılan zorluklar ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerine göre madde 1 [$\chi^2(5) = 15.353, p<.05$], madde 2 [$\chi^2(5) = 11.159, p<.05$], madde 9 [$\chi^2(5) = 11.231, p<.05$], madde 10 [$\chi^2(5) = 13.154, p<.05$], madde 11 [$\chi^2(5) = 12.182, p<.05$], madde 12 [$\chi^2(5) = 23.159, p<.05$], madde 20 [$\chi^2(5) = 16.628, p<.05$] ve madde 21 [$\chi^2(5) = 15.324, p<.05$] için anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 1 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 13-24 ay arası öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 25-36 ay, 51 ve üzeri, 37-48 ay, 0-12 ay ve 49-60 ay arası öğrencilerin takip ettiği görülmektedir. Ayrıca 25-36 ay arası Türkçe öğrenen öğrencilerin madde 1 için yabancı dil olarak Türkçe öğreniminde karşılaştıkları zorluklar 49-60 ay öğrencilere göre yüksek olduğu ve bu farklarına anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 2 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 25-36 ay arası öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 13-24 ay, 37-48 ay, 0-12 ay, 61 ay ve üzeri ve 49-60 ay arası öğrenciler takip etmektedir.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 9 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 61 ay ve üzeri arası öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 25-36 ay, 46-60 ay, 0-12 ay, 13-24 ay ve 37-48 ay arası öğrencilerin izlediği bulunmuştur.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 10 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 13-24 ay arası öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 0-12 ay, 25-36 ay, 37-48 ay, 61 ay ve üzeri ve 49-60 ay arası öğrencilerin izlediği bulunmuştur.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 11 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 0-12 ay arası öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 61 ay ve üzeri, 49-50 ay, 25-36 ay, 37-48 ay ve 13-24 arası öğrencilerin izlediği bulunmuştur.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 12 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 61 ay ve üzeri öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 49-60 ay, 13-24 ay, 25-36 ay, 37-48 ay ve 0-12 arası öğrencilerin izlediği bulunmuştur.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 20 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 0-12 ay arası öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 25-36 ay, 37-48 ay, 13-24 ay, 49-60 ay ve 61 ay ve üzeri öğrencilerin izlediği bulunmuştur.

Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerinin madde 21 için sıra ortalamaları göz önüne alındığında en fazla 25-36 ay arası öğrencilerin zorluk yaşadığı, bunu sırasıyla 13-24 ay, 61 ay ve üzeri, 0-12 ay, 37-48 ay ve 49-60 ay arası öğrencilerin izlediği bulunmuştur.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1. Sonuç ve Tartışma

Çalışmada Kyiv Dragomanov Pedagojik Üniversitesi, Kyiv Milli Dil Bilim Üniversitesi, Kyiv Milli Taras Şevçenko Üniversitesi bünyelerinde Türkoloji bölümlerinde öğrenim gören Ukraynalı öğrencilerin Türkçe öğrenirken karşılaştıkları sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öğrencilere anket uygulanarak öğrencilerin yaşadığı zorluklar incelenmiştir.

Elde edilen veriler ışığında karşılaşılan sorunlar Türkçenin dil bilgisine, temel dil becerilerine ilişkin sorunlar, leksikoloji, fonoloji sorunları, dış sorunlar, kültür farklılığına ilişkin sorunlar altında toplanmıştır.

Türkçenin dil bilgisine ilişkin yaşanan zorluklar altında çeşitli kategoriler oluşturularak elimize ulaşan bulgular ortaya koyulmuştur. Bu bulgulara göre sözcük türleri, çekim ekleri, fiillerde çatı, fiillerde kip, basit ve bileşik zaman, soru ekleri, bağlaçlar, sıfat fiil ekleri, yardımcı fiiller, doğrudan ve dolaylı anlatım en çok zorluk çekilen konulardır.

Ortaya çıkan temel dil becerilerine ilişkin kategorisinde, %43,2 ve %38,1 ile en fazla zorluk çekildiği dil becerisinin dinleme ve konuşma olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sözcüklerle ilgili birtakım sorunlar yaşadıkları da ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin belirttiği görüşlerinden en çok yabancı kökenli kelimeler, eş anlamlı ve eşsesli kelimelerin sıkıntılı olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin dilden kaynaklanan sorunlarda (telaffuz, alfabe, yazım ve noktalama kuralları) zorlandıkları alanlar da olduğu görülmüştür. Ukrayna alfabesinde olmayan ö, ü, ğ, c gibi harflerin hem yazımında hem seslendirilmesinde sorun yaşandığı tespit edilmiştir. Ayrıca telaffuz kategorisindeki sorunlar kalın ve ince k, nazal n, t, r, ğ gibi ünsüzler ve uzun okunması gereken ünler ile ilgilidir. Ukrayna dilinde noktalama işaretlerinin kuralları Türkçeye göre farklı olduğundan ve Türkçe dersinde bu konuya yeterli zaman ayrılmadığından öğrencilerin çoğu yazım ve noktalama kurallarını anlamakta/öğrenmekte zorluk çektiğini belirtmiştir.

Kültür farklılığına ilişkin sorunlar kategorisinde Ukraynalı öğrenciler Türkçedeki atasözü, deyim gibi kalıplaşmış ve mecaz anlamlı sözlerin, grupların Türkçeyi öğrenmekte büyük bir sorun yarattığını söylemiştir. Ayrıca katılımcıların görüşlerinden, din ve mizah anlayışı farklılıklarının de birçok soruna yol açtığı ortaya çıkmıştır.

Nicel verilerin analizlerine bakıldığında, yaşa göre yazma çalışması, çekim ekleri, fiillerde çatı, fiillerdeki kipler, yazım ve noktalama kuralları, alfabe farklılığı, sıfat fiil ekleri ile ilgili yaşanan sorunların anlamlı farklılıkta bulunduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre okuma çalışması, fiillerde çatı, yazım ve noktalama kurallarına ilişkin sorunların anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Ne kadar süredir Türkçe öğrendiklerine göre ise dinleme çalışması, okuma çalışması, fiillerde çatı, fiillerdeki kipler, fiillerdeki basit ve bileşik zaman ekleri, yazım ve noktalama kuralları, sıfat fiil ekleri ve yardımcı fiiller ile ilgili zorlukların anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya çıkmıştır.

4.2 Öneriler

Elde edilen verilere göre Türkçe öğretiminde ortaya çıkan kültürel sorunların çözümü için Türkçe derslerinde kültür öğeleri içeren video materyaller kullanılarak ayrıntılı bir açıklama ve örnekleme yapılmalıdır. Ayrıca Türk kültürünün öğrencilerin hafızasında daha iyi yer edinmesi için Türkiye'ye

kültür gezileri düzenlenmelidir. Düzenlenecek kültür gezileri, kültürel sorunların çözümüne katkı sağlamanın haricinde konuşma becerisine, kelime hazinesinin genişlemesine ve doğru telaffuz yeteneğinin oluşmasına da katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla kelime hazinesinin genişlemesi okuma becerisinin de gelişmesine büyük fayda sağlayacaktır.

Dinleme becerisi ile ilgili sorunların giderilmesinde dinleme metinleri seçilirken konuşmacının diksiyonunun dil bilgisi kurallarına uygun olmasına dikkat edilmelidir. Buna ek olarak, dinleme metinlerinin Türkçeyi öğrenen öğrencilerin dil seviyelerine uygun olarak seçilmesi de önemlidir. Yazma çalışmalarında ise dil öğrencilerinin kendi ilgi alanlarına uygun konularda pratik yapmaları, yazma becerilerinin gelişiminde daha etkili olacaktır. Bunun yanında dinlediği bir kişinin söylediklerini yazmaya çalışması da bu gelişimde önemli rol oynayacaktır. Bu etkinlik grup çalışması olarak düşünüldüğünde konuşan kişi, yazma pratiği yapan kişinin yazdıklarını okuyarak kendi okuma becerisinin gelişimine de katkı sağlayacaktır.

Yukarıda bahsedilen önerilerin tamamını kapsayacak bir grup çalışması olarak, her bir dil öğrencisinin kendi ilgi alanında bir konu üzerine yazılı, görsel ve işitsel materyaller kullanarak bir sunum hazırlaması ve bu hazırladığı sunumu karşısındaki dil öğrencilerine sunması sağlanmalıdır. Çünkü bu grup çalışması hem okuma, hem yazma, hem konuşma hem de dinleme becerisinin gelişmesi açısından faydalı olacaktır.

Dil bilgisine ilişkin sorunların çözülmesinde yöntem olarak bol tekrar içeren ve seviye seviye ilerleyen metinlerin yer aldığı bir kaynaktan faydalanılabilir. Her seviye için öğrencilerin o seviyede öğrendiği gramer bilgilerini kullanarak bir konu hakkında sunum hazırlanması bu sorunun çözülmesine ivme kazandıracaktır. Ayrıca bu çalışma sentaks ile ilgili sorunların da giderilmesinde etkili olacaktır.

Bu sorunların çözümleri için yukarıda bahsedilerin dışında, dünya çapında çok fazla dil öğrencisi tarafından pratik yapmak için kullanılan "Cambly" ve benzeri teknolojik kaynakların kullanılması da gelişim açısından faydalı olacaktır. Çünkü bu tip uygulamalar interaktif içerikler içerdiğinden hem eğlence hem de dil becerisi gelişim aracı olarak kullanılabilir.

Kaynakça

Arslan, M., ve Akbarov, A. (2010). *Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminde Motivasyon-yöntem Sorunu ve Çözüm Önerileri*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, 24, 179-191.

Biçer, N., Çoban, İ., ve Bakır, S. (2012). Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar: Atatürk Üniversitesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 125-135. Cilt: 7 Issn: 1307-9581 Erişim adresi: <https://cutt.ly/DytmNG>

Gerasimova, İ., Faleev, A., Filatova, M., İudina, M., & Smirnova, O. (2017). *Problems and Risks of Engineering Education in The 21st Century*. Moscow: University book, ISBN 978-5-98699-243-3, 312.

MEB. (2006). *Araştırma Teknikleri, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Tunalı, S. B., Gözü, Ö., ve Özen, G. (2016). Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemlerinin bir Arada Kullanılması "Karma Araştırma Yöntemi". *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, Cilt: 24, 497-509. Issn: 1309-3487 Erişim adresi: <https://bitly.su/UAWHPwm>

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

There are some problems identified in teaching Turkish to foreigners. These; Insufficiency in terms of teaching materials, problems related to the instructors working at undergraduate and graduate level, problems arising from the language features of Turkish, the fact that the field of teaching Turkish is not divided into different disciplines, insufficient curriculum, insufficient resources that can be used in teaching Turkish as a foreign language, problems related to institutions, insufficiencies in the context of education and teaching environment, problems in terms of methods and techniques used, problems arising from the alphabet, and the lack of a state policy related to teaching Turkish to foreigners

Since Ukrainian and Turkish are among different language family groups, these two languages have significant differences in grammar, morpheme, phoneme, syntax level. These differences bring many questions and problems about teaching and learning Turkish as a foreign language.

Because Turkey Turkish recently become one of the most popular and requested languages on a global scale it is also increasingly being taught and intensely interested in Ukraine. Turkish as a foreign language in the modern sense in Ukraine is relatively new. Turcology is considered to be very young as a specialty. So all of the improved teaching methods, programs, concepts, course materials, study methods have been tried little before. Undoubtedly, Turkology studies in Ukraine are breaking new ground every year. However, given the findings, students still face many problems in the field of education. For this reason, a questionnaire was applied in which Ukrainian students can answer the questions about the difficulties they face in learning Turkish as no or yes. At the same time, the students provided their opinions on each problem they experienced.

Problems arising from the linguistic features of different linguistics branches of Turkish have also been revealed. 19.3% of the students participating in the research about word types (noun, verb, adjective, adverb, preposition, conjunction, exclamation); In the definition of inflectional suffixes (such as suffixes, affixes of interest), 28.4% of them are in Turkish words, 24.4% of them are in the verbs (active, passive, work, reflexive), 18.8% (wish, condition, request, order, necessity), 9.7% on simple

and compound time in verbs, 3.4% understand / learn Turkish question suffix, 15.3% understand Turkish conjunctions and their duties. knowing, 13.6% of the adjective verb suffix in Turkish (-An, -AsI, -mAz, -Ar, -DIk, -AcAk, -mİş) in learning and making sense, 22.7% of the auxiliary verbs in Turkish (et- , ol-, find-, bristle, do-) had difficulties in learning and making sense.